

บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในการปกครองแบบ
ประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*

THE POLITICAL ROLE OF BUDDHIST ECCLESIASTICAL MONKS IN
THE GOVERNMENT DEMOCRATIC SYSTEM IN MUANG NONGKHAI
DISTRICT NONGKHAI PROVINCE

พระนัสชนะ มหามงฺคโล (สงฆ์)¹, พระนิทัศน์ ธีรปญฺโญ² และ ภาสกร ดอกจันทร์³

Phra Naschana Mahamangkhalo (Sanghang)¹, Phra Nithus Thirapanyo² and Pasakorn Dokchan³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: manichettharam@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 กรกฎาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 4 สิงหาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 20 สิงหาคม 2567

Received 6 July 2024; Revised 4 August 2024; Accepted 20 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย 4) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กลุ่มประชากร

Citation:

* พระนัสชนะ มหามงฺคโล (สงฆ์), พระนิทัศน์ ธีรปญฺโญ และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2567). บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารกวีณพะยา, 1(4), 25-42.

Phra Naschana Mahamangkhalo (Sanghang), Phra Nithus Thirapanyo and Pasakorn Dokchan. (2024). The Political Role of Buddhist Ecclesiastical Monks in The Government Democratic System in Muang Nongkhai District Nongkhai Province. Journal of Kwan Phayao, 1(4), 25-42.;

Website: <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jkp>

ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าอาวาสทั้งหมดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์การเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
 - 2) หลักประชาธิปไตยของพระสงฆ์การเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
 - 3) บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์การเมืองกับหลักประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 - 4) ข้อเสนอแนะและแนวทางพัฒนา คือ พระสงฆ์การเมืองควรแสดงบทบาททางการเมืองในรูปแบบที่เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น นักการเมืองควรใช้หลักธรรมาธิปไตย ในการปกครอง บริหารประเทศ เพื่อความอยู่ดี กินดี มีความสุข ของประชาชนส่วนรวม เป็นต้น
- คำสำคัญ:** บทบาททางการเมือง, พระสงฆ์การเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the political role of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 2) to study the principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 3) to study the relationship between the political roles of the sangkha with the principles of democracy of Buddhist Ecclesiastical Monks in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 4) to study the suggestions and guidelines for the development of the political role of the Buddhist Ecclesiastical Monks in the

democratic system in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. The population used in this study is the population in this study was the all abbot in the ecclesiastical administrative region of Muang Nongkhai District, Nongkhai Province, 193 abbots. The instruments for collecting data were Questionnaire and in-depth interview. Statistics were Frequency, percentage, mean, standard deviation Test the hypothesis using Pearson's product moment correlation coefficient and analysis of qualitative data by means of content analysis. Then present descriptive.

The research results were found as follows;

1) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.

2) The principles of democratic rule of Buddhist Ecclesiastical Monks, was at a high level.

3) The political role of Buddhist Ecclesiastical Monks and democracy in the Muang Nongkhai District, Nongkhai Province. Overall, there was a statistically significant positive relationship at the .05 level

4) The suggestions and guidelines for the development is the Buddhist Ecclesiastical Monks should display their political roles in the form of expressions of opinion, using the principles of Buddhism in promoting democracy in a democracy, such as politicians should use the dharma principle in the administration of the country for the well-being, good eating and happiness of the public.

Keywords: Political Role, Buddhist Ecclesiastical Monks, Democracy

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย ซึ่งมีบทบาท และมีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต่อการศึกษา สังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนผ่านแง่มุมมองทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ บทบาทและความเกี่ยวเนื่องกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยนี้ได้เกิดขึ้นหลายยุคหลายสมัย ไม่ว่าจะเป็นครั้งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนที่จะปรินิพพานก็ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับการเมือง และเมื่อวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาผ่านสังคมไทยจะพบว่าปัญหาและบทบาทของพระสงฆ์นั้นเกิดขึ้นไม่ว่าจะในอดีตที่ผ่านมาจนดำเนินมาถึงยุคปัจจุบัน พระสงฆ์ต่างเข้าไปมีบทบาททางการเมืองไม่มากนักน้อยตามแต่สถานการณ์ จึงทำให้เกิดคำถามและปัญหาตามมามากมายว่า พระสงฆ์แท้จริงควรมีความเป็นอยู่เช่นไรในฐานะพระสงฆ์ที่แท้จริง พระสงฆ์กับชาวบ้านต่างก็มีความสัมพันธ์กันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี

เมื่อมองไปในอดีตแล้วจะพบว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าก็เคยแสดงบทบาทเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง มาแล้วยกตัวอย่างดังเรื่องที่พระพุทธองค์นั้นทรงอาศัยความกรุณาธิคุณ แก่หมู่พระประยูรญาติทรงเสด็จไปห้ามพระญาติทรงทะเลาะ จนถึงขนาดทำสงครามกัน ดังปรากฏในพระพุทธประวัติว่า พระราชาที่ 4 พระพุทธเจ้าประทับจำพรรษา ณ เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ หลังออกพรรษาแล้วทรงเสด็จไปห้ามเหล่าศากยะ และเหล่าโกลิยะซึ่งตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ริมสองฝั่งแม่น้ำโรหิณี เกิดวิวาทในเรื่องแก่งแย่งกันตดน้ำเข้านา ทะเลาะและทุบตีกันลุกลามเกี่ยวโยงกันจนถึงชาติตระกูล ตั้งกองกำลังสู้กันเช่นกับสงคราม พระพุทธองค์ทรงทราบว่ถ้าพระองค์เสด็จไป ความวิวาทจักสงบลง ทั้งสองฝ่ายเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วจักถวายพระราชกุมารให้บรรพชา สมาคมใหญ่จักมีเพราะเหตุแห่งความสงบความสามัคคี ตรัสพระธรรมเทศนาพร้อมทั้งชาดกต่างๆให้ฟัง เพื่อระงับการทะเลาะวิวาทกัน กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายฟังพระธรรมเทศนาแล้ว ต่างพากันทิ้งอาวุธแล้ว นมัสการพระพุทธเจ้า กล่าวกันว่า ถ้าหากพระศาสดาไม่เสด็จมา พวกเราก็จักฆ่าฟันซึ่งกันและกันจนเลือดไหลนองแม่น้ำ พวกเราได้อาศัยพระศาสดาโดยแท้ (สุริย์ มีผลกิจ-วิเชียร มีผลกิจ, 2555) บทบาทพระสงฆ์กับการเมืองในอดีต พระสงฆ์มี

ความเกี่ยวเนื่องกับชุมชนเพราะว่ามาจากลูกชาวบ้าน เพราะอดีตที่ผ่านมาอย่างสมัยสุโขทัย เรื่องอำนาจผู้ที่ได้โอกาสที่จะบวชพระเป็นเณรนั้น ต้องมีสถานภาพทางสังคมมาก่อนบุคคลที่จะมาบวชนั้นต้องมีสถานภาพที่สูงของสังคม เมื่อลาสิกขาเพศออกไป ต้องออกไปเป็นนักปกครอง นักบริหารบ้านเมือง ดังเรื่องราวพระราชประวัติ พระมหาธรรมราชาที่ 1 หรือพระยาสิทธิไทย ทรงออกผนวชในพระพุทธศาสนา และมีข้าพระราชบริพาร ออกบวชตามเป็นอันมาก แต่ว่าเนื่องจากพระสงฆ์นั้น ดำรงความเป็นอยู่เพราะว่าอาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ เป็นประเด็นที่เตือนพระสงฆ์อยู่เสมอว่าพระสงฆ์จะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร เป็นการตอบแทนจนบางครั้งพระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนเอาชีวิตไม่รอด เช่นเรื่องราวของพระราชาคณะพระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชวัดป่าแก้ว) ในสมัยกรุงศรีอยุธยาครั้งนั้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ครั้งนั้นพระศรีศิลป์ (พระราชโอรสของพระไชยราชา กับนางพระยาแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์) เป็นขบถเข้ากับข้าราชการเก่า ของพระราชบิดา พระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ เป็นต้น ซึ่งถูกจองจำอยู่มีหนังสือให้พระศรีศิลป์เข้าไปช่วย พระศรีศิลป์นั้นไปขอฤกษ์เพื่อบุกเข้าพระราชวังหลวงกับพระพนรัตน์ป่าแก้ว (พระสังฆราชวัดป่าแก้ว) เมื่อถึงฤกษ์ที่กำหนดแล้ว พระศรีศิลป์จึงบุกเข้าไปยังพระราชวังหลวง ในครั้งนั้นเจ้าพระยามหาเสนา ข้างเข้าชนกับพระศรีศิลป์ แต่เจ้าพระยามหาเสนาเป็นฝ่ายโดนขอของพระศรีศิลป์และผลัดตกจากหลังช้างไป พระศรีศิลป์จึงเข้ามายังพระราชวังหลวงได้ ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ทันตั้งพระองค์จึงเสด็จลงเรือพระที่นั่งหนีไปยังเกาะมหาพราหมณ์ หลังจากนั้น พระศรีศิลป์จึงเข้าไปช่วยพระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศวร และหมื่นไภยรินทรได้สำเร็จ ในขณะนั้นพระราเมศวร พระมหินทราธิราช และเสนาบดี ข้าราชการได้เข้ารบกับพระศรีศิลป์ แต่ละฝ่ายต่างล้มตายเป็นอันมากโดยพระศรีศิลป์นั้นต้องป็นสิ้นพระชนม์ลงในที่รบ หลังจากนั้นพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับเข้ามาพระราชวังและมีพระราชดำรัสให้นำตัวพระพนรัตน์ป่าแก้ว พระยาเดโช พระยาท้ายน้ำ พระยาพิไชยรณฤทธิ์ หมื่นภักดีศวร และหมื่นไภยรินทร ไปประหารเสียแล้วนำศพเสียไว้ที่ ตะแลงแกง พร้อมกับศพพระศรีศิลป์ นอกจากนั้นแล้วบางครั้งในอดีตที่ผ่านมาพระสงฆ์ยังได้แสดงบทบาททำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ที่ตกยากลำบากจนถึงขนาดที่เอาชีวิตเกือบไม่รอด เข้าไปขอพระราชทานอภัย

โทษ แก่ข้าราชการ ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้ได้ถูกยกย่องจากนักปราชญ์ว่าพระสงฆ์ที่เข้าไปขอพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้มี ส่วนนโฆหารการพูด สนทนา การยกอุปมา อุปไมย ไพเราะ เพราะพริ้ง ครั้งนั้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ย้อนไปใน พ.ศ.2135 พระเจ้าหงสาวดี นันทบุเรง โปรดให้พระมหาอุปราชา นำกองทัพทหาร มาตีกรุงศรีอยุธยา หมายจะชนะศึก สมเด็จพระนเรศวร ทรงทราบว่า พม่าจะยกทัพใหญ่มาตีจึงทรงเตรียมไพร่พล เมื่อพระสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับสมเด็จพระเอกาทศรถ ทรงทำยุทธหัตถีมีชัยชนะพระมหาอุปราชาและนางจาโบ แห่งกรุงหงสาวดี ภายหลังชัยชนะครั้งนี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้โปรดให้ลูกขุนปรึกษาโทษข้าราชการชั้นแม่ทัพนายกองมีโทษถึงประหารหลายคน หากแต่วันตัดสินคดีพิพากษาให้ลงโทษนั้นเป็นวันเวลาใกล้กับวันพระจึงโปรดให้เอาตัวข้าราชการเหล่านั้นไปจองจำไว้ก่อน เมื่อพ้นวันพระไปแล้วจึงให้นำตัวไปประหารชีวิตเสียตามคำลูกขุนพิพากษาโทษ ครานั้นบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองได้มีการพัฒนาปรากฏเด่นชัดโดยยึดหลักพระพุทธเจ้าที่ทรงห้ามพระประยูรญาติที่กำลังจะทรงทำศึกกันเพื่อแย่งน้ำทำนา โดยนำเรื่องราวพระพุทธประวัติบางตอนมาแสดงให้พระนเรศวรมหาราชที่กำลังทรงอยู่ในอารมณ์พิโรธว่า ครั้งนั้นสมเด็จพระพนรัตน์วัดป่าแก้วหรือที่เรียก ปัจจุบันว่า วัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งมีความแตกฉานในพระพุทธวจนะ มีวาทีหลักแหลม ได้พาพระราชาคณะ 25 รูป เข้าไปเฝ้าถวายพระพรถามข่าวสงครามและด้วยวาทีหลักแหลม ได้ช่วยให้บรรดาข้าราชการซึ่งถูกตัดสินประหารชีวิตแล้ว ให้ออกพ้นจากพระราชอาญาโทษ (สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2555)

ในปัจจุบันนั้นถึงแม้ว่า มหาเถรสมาคม จะมีคำสั่ง เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณร เกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ.2538 ระบุไว้ว่า ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุมไม่ว่ากรณีใด พร้อมทั้งห้ามพระภิกษุสามเณรสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรง หรือโดยอ้อมแก่การหาเสียงเพื่อเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เทศบาล หรือการเมืองใดๆแก่บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ รวมถึงห้ามชุมนุมเรียกร้องสิทธิเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใดๆอีกทั้งห้ามรวมอภิปรายหรือบรรยายเกี่ยวกับการเมืองทั้งในวัดหรือนอกวัด หากภิกษุสามเณรใดละเมิด ผ่าฝืนให้พระสังฆาธิการปกครองดำเนินการว่ากล่าวตักเตือน ทั้งนี้หากกระทำผิดซ้ำ ให้พระสังฆาธิการปกครอง ดำเนินการลงโทษตามความเหมาะสม เช่น การกล่าวเตือนซ้ำ เป็นต้น (สมเด็จพระ

พระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. คำสั่งมหาเถรสมาคม. ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ 83 ตอนที่ 3) แต่ไว้ในศาสนาพุทธนั้น นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ของเรานั้น พระพุทธองค์ทรงเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ว่าพระพุทธองค์ทรงอยู่เหนือการเมือง พระองค์ทรงเป็นผู้นำทางธรรม และการเมืองที่พระองค์ทรงยกย่องนั้น เป็น ธรรมาธิปไตย พระองค์นั้นทรงเต็มเปี่ยมไปด้วย พระบริสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ คือทรงแสดงพระธรรมเทศนา แก่ผู้ปกครองให้ตั้งอยู่ในธรรมโดยไม่บังคับ เช่นเรื่อง ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิราชา 10 ประการ ทรงแสดงธรรมแจ่มแจ้งให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมอย่างลึกซึ้ง จนพระธรรมมหาราชาทรงหลาย ต่างก็ยอมรับ และตั้งมั่นอยู่ในที่พึ่งสามประการ คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อย่างไม่มีวันไหว จนบางครั้งมีผู้ศรัทธาออกบวชตามหลักธรรมวินัย เป็นอันมากพระสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีความเกี่ยวพันเกี่ยวเนื่องกับการเมืองอย่างเกี่ยวข้อง เช่นกิจกรรมในการเทศน์การสอนที่ทำให้ประเทศชาติมั่นคง ทำให้ประชาชนมีปัญหาเข้าใจในหลักธรรม ให้คนฟังนั้นรู้จักตนเอง รักษาความดีเดิมของตนเอง เพิ่มเติมความดีใหม่ ให้รู้จักลด ละ เลิกสิ่งอบายมุขทั้งปวง กิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมีจิตอาสา อุทิศตน เพื่อเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้นำทางจิตวิญญาณ ทางปัญญา เป็นสิ่งหนึ่งที่พระสงฆ์ทำได้ดีกว่า ข้าราชการ เพราะพระสงฆ์นั้นมีประชาชนศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

แต่ปัจจุบันเราจะได้เห็นพระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรมเวทีปราศรัยทางการเมืองบ้าง เป็นผู้นำมือบ บ้างหรือการขึ้นปราศรัย เรียกร้องทั้งที่ส่วนนี้้น พระสงฆ์นั้นไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะว่าจะมีแต่ นำความเสื่อมสู่ตนเองและหมู่คณะ ดังที่ปรากฏเป็นข่าว (การเมือง ข่าวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก.วันที่ 14 มีนาคม 2553) ว่าเมื่อเวลา 15.30 น.วันที่ 14 มีนาคม 2553 ผู้สื่อข่าวรายงานว่า มีพระสงฆ์จำนวน 1200 รูป ได้เดินทางมาร่วมชุมนุมกับ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย (น.ป.ช) และพระภิกษุสงฆ์บางรูปนั้น ได้ขึ้นเวทีปราศรัย โดยได้ขอปิดทาบตาให้รัฐบาลอย่าใช้ความรุนแรงในการปราบปรามและยืนยันว่าไม่ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทางการเมือง ส่วนกรณีก่อนหน้านี้้น รัฐบาลขึ้นบัญชีดำพระสงฆ์ได้ปราศรัยบนเวทีว่า ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องใด หรือกรณีของพระพุทธิสระ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยเป็นผู้นำมือบทั้งๆ ที่เวทีแจ้งวัฒนะ ซึ่งมีการปิดถนนยาวตลอดด้านหน้าศูนย์ราชการานั้น เป็นหนึ่งใน 3 จุดเสี่ยง

ที่สุดจากทั้งหมด 7 จุด 7 เวทีของการชุมนุมปิดกรุงเที่ยวนี้ ตามการประเพณีของศูนย์
อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.ร.ส.) และหน่วยข่าวความมั่นคง (การเมือง. คอแลมน์
เปิดปุมหลวงปู่พุทธอิสระ. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. วันที่ 15 มกราคม 2557) ซึ่งนำมาถึง
การแสดงความคิดเห็นแตกต่างกับพุทธบริษัทผู้มีความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาว่า พระสงฆ์
นั้นเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือ เพราะว่า ตามกฎหมายแล้ว พระห้ามเลือกตั้ง แต่ว่าไม่ได้
ห้ามพระมีส่วนร่วมทางการเมืองพระภิกษุในประเทศไทย จึงมีส่วนร่วมทางการเมืองมาโดย
ตลอด แตกต่างกันไปทางรูปแบบและวิธีการ อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระพุทธอิสระ ก็ถูก
เพ่งเล็งจากประชาชนบ้างว่า การแสดงออกทางการเมือง ด้วยการแสดงบทบาทเช่นนี้นั้น
เหมาะสมกับสมณะเพศ หรือไม่ นอกจากนั้นแล้ว ก็ยังถูกเพ่งเล็งจาก มหาเถรสมาคมและ
สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติถึงกับออกหนังสือเตือนอย่างเป็นทางการ ซ้ำยังถูกกรมสอบสวน
คดีพิเศษ (ดี เอสไอ) ออกหมายเรียกในข้อหาบกฏและก่อความวุ่นวายในบ้านเมืองด้วย ซึ่งการ
ทำเช่นนั้นนี้ ไม่ว่าพระภิกษุสงฆ์จะแสดงบทบาทด้วยการเป็นผู้นำการประท้วง หรือเป็นการเข้า
ร่วมประท้วงกับกลุ่มเสื้อสีเสื้อต่างๆอย่างไร ก็ถือได้ว่า เป็นบทพิสูจน์ได้ว่า บทบาทพระสงฆ์กับการ
แสดงออกทางการเมืองนั้นอาณาจัก คือฝ่ายการปกครองบ้านเมือง ย่อมไม่สามารถแยกขาดกับ
ฝ่ายศาสนจักร คือฝ่ายพระพุทธรศาสนา และศีลธรรมไม่สามารถแยกขาดจากใจคนทุกคน
ขึ้นได้เลย

สภาพปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ก็สืบเนื่องจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมา ข้างต้น
กล่าวคือ ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมาย หรือกฎระเบียบต่างๆ ห้ามมิให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ
การเมืองหรือการเลือกตั้งก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วพระสงฆ์ในวัดต่างๆไม่ว่าจะเป็นใน
เมืองหรือชนบทก็ตามมักจะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในท้องถิ่นนั้นด้วยและทั้งยังมีส่วน
เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือประชาชนทั้งทางด้านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การงานในหลายๆอย่าง
หลายด้านพระต่างก็มีบทบาทที่ไปเกี่ยวข้องไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ฉะนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษา
ค้นคว้า “บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ” ทำให้ผู้วิจัยอดคิดไม่ได้ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบัน
มีบทบาททางการเมืองอย่างไร เพื่อให้เท่าทันในการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเมือง

คำว่า “การเมือง” มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Politics” เป็นเรื่องของ การต่อสู้เพื่อ การมีอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict) (David Easton, 1960) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการทางสังคมในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ และการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในระดับบุคคล กลุ่มคนต่อกลุ่มคน และสังคมต่อสังคม (Wolin, Sheldon S., 1960) อย่างไรก็ตามในสภาพของความเป็นจริงการเมือง (Politics) กลับกลายเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพลหรือผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ในสังคมอัน ได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบ ความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ชำนาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด (Harold D Lasswell, 1970) ปรากฏออกมาในลักษณะการปกครอง การดูแล จัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่าง เป็นธรรมและเป็นระเบียบซึ่งเป็นส่วนหนึ่งวิถีชีวิตมนุษย์ การเมืองจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญทั้ง ต่อบุคคล สังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติ มีความสัมพันธ์กับอำนาจและการแบ่งปันผลประโยชน์ในสังคมหากประเทศใดมีระบบการเมืองที่ดี ประเทศนั้นมักจะเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงประสงค์ (สัญญา เคนาภูมิ, 2559 : 91)

2. แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

คำว่า พระสังฆาธิการ มาจากคำว่า “สังฆ” และ “อธิการ” เป็นพระสังฆาธิการ แปลตามรูปศัพท์ว่า พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิ์ขาดในทางคณะสงฆ์ หรือ พระภิกษุผู้ทำงานในทางคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ, 2547 : 8)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย

Austin Ranney (1962 : 172) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นรูปการปกครอง ซึ่งเป็นไปตามหลักการใช้อำนาจประชาธิปไตยพวงชน (Popular Sovereignty) ความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) การปรึกษากับประชาชน (Popular Consultation) และการปกครองโดย กฎเสียงข้างมาก (Majority Rule)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป โดยการแบ่งเจ้าอาวาสออกตามตำบลได้ทั้งหมด 16 ตำบล (งานสำรวจพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย, 2566)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 5 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

1.1 ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย เพื่อเรียนพระครูวรรณสารโกวิท เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

1.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มประชากรเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 193 รูป

1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

1.4 นำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้จำนวน 193 ฉบับ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ได้จำนวนทั้งสิ้น 193 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.2 ทำการนัดหมายวันเพื่อสัมภาษณ์

2.3 ทำการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1.1 ใช้สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

1.2 ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ อธิบายบทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

1.3 การทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment Correlation Coefficient) หรือค่า r เพื่อทดสอบสมมติฐานระหว่าง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1.สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 รองลงมามีอายุ 51-55 ปี มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 มีอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 มีอายุ 56 - 60 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 มีอายุ 31 - 35 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 มีอายุ 36 - 40 ปี มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีพรรษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษา 21 พรรษาขึ้นไป มีจำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.0 รองลงมา มีพรรษา 11 – 15 พรรษา มีจำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.9 มีพรรษา 6 – 10 พรรษา มีจำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีพรรษา 16 – 20 พรรษา มีจำนวน 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.2 และมีพรรษา ต่ำกว่า 5 พรรษา มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นเอก มีจำนวน 127 รูป คิดเป็นร้อยละ 65.8 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางบาลี นักธรรมชั้นโท มีจำนวน 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.2 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมนักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 25 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.0

ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางบาลี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางบาลี เปรียญธรรม 1-2 ประโยค มีจำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.6 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 3 ประโยค มีจำนวน 72 รูป คิดเป็นร้อยละ 37.3 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 4 ประโยค มีจำนวน 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.5 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 6 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 5 ประโยค มีจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.1 และ มีวุฒิการศึกษาทางบาลีเปรียญธรรม 9 ประโยค มีจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางโลก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 57 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.5 รองลงมา มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวน 42 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.8 มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.7 มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.5 มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับปริญญาโท มีจำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.3 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับอนุปริญญา/ปวส. มีจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.1 ตามลำดับ

2. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ

หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพและหลักสิทธิเสรีภาพ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่าง บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ กับ หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ (x_0) กับหลักประชาธิปไตย (y_0) ในเขต
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ
(x_3) กับด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (y_3) ($r=0.825$) รองลงมา คือ ด้านหลักความเสมอภาค
(x_2) กับด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง (y_2) ($r=0.820$), ด้านหลักสิทธิเสรีภาพ (x_1)
กับด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (y_1) ($r=0.776$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัด หนองคาย

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาททางการเมืองของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง
หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัย วิโรจน์
แสนเพชร (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอ
ไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร” สอดคล้องกับผลศึกษา นิติ ศรีพุทธา (2554) ได้ทำการศึกษา
เรื่อง “พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด
จังหวัดอุดรธานี” และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัย รัฐ กัญภัย (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การ
สื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์กร
บริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง”

2. หลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

จากผลการวิจัยพบว่าหลักประชาธิปไตยของพระสังฆาธิการ ในอำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า หลักประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิชาการ กิรวิทย์ กิตติยาศิษย์ (2556) ได้ทำเอกสารวิชาการเรื่อง “สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์” สอดคล้องกับผลงานสารนิพนธ์ นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) ได้จัดทำสารนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก” สอดคล้องกับผลงานวิจัย ประพิศ อัครสินธวัชร (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตยของโรงเรียนอนุบาลภูเก็ต อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต” และสอดคล้องกับผลงานวิจัย พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐนัตรานนท์ (2558) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบล บ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”

องค์ความรู้ใหม่

บทบาทของพระสังฆาธิการในอำเภอมืองหนองคายสะท้อนถึงความสำคัญของผู้นำศาสนาในระบบประชาธิปไตย แม้จะไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในกระบวนการเมือง แต่สามารถส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมและความเป็นธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทของพระสังฆาธิการในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในเขตอำเภอมืองหนองคาย มีความสำคัญในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในชุมชน โดยบทบาทที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเป็นที่ปรึกษาทางจิตใจและจริยธรรม 2) การลดความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ 3) การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ต้องรักษาความเป็นกลางทางการเมืองและระมัดระวังไม่ให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนที่มีความหลากหลายทางความคิด แนวทางการพัฒนา

เช่น การอบรมเกี่ยวกับบทบาทในประชาธิปไตยและการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น จะช่วยเสริมสร้างบทบาทนี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ในส่วน ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) พระสงฆ์ควรวางตัวเป็นกลางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สาธารณะโดยให้ความรู้หลักธรรมที่สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และควรมีกฎหมายที่ให้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม 2) ควรให้พระสงฆ์มีสิทธิในการเลือกตั้งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นสิทธิของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย 3) ให้พระสงฆ์แสดงออกซึ่งความต้องการทางการเมืองโดยใช้หลักคุณธรรมความถูกต้อง โดยความเสมอภาคของสิทธิประชาชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน แม้แต่พระสงฆ์ก็เฉกเช่นเดียวกันยังถือว่าเป็นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพียงแต่ได้รับการยกเว้นไม่ให้มีสิทธิเลือกตั้ง พระสงฆ์ก็สมควรที่จะตั้งตนอยู่ในความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 2) การที่พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณสิ่งที่ทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทมากที่สุดคือ การได้รับการยอมรับจากประชาชนในการเทศนาธรรมะอบรมสั่งสอน บางครั้งพระสงฆ์ล้มตัวในการทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าว เพราะฝักใฝ่ในพรรคการเมืองที่ตนเองชอบจึงแทรกเนื้อหาโน้มน้าวในการเลือกพรรคการเมือง ซึ่งอันนี้ผิดหลักทางธรรมและทางโลก 3) บทบาทที่พระสังฆาธิการควรจะทำมากที่สุด คือต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นโดยเฉพาะเวลาแสดงธรรมควรเน้นไปที่ให้ผู้นำในระบอบประชาธิปไตยใช้หลักธรรมาภิบาลในการปกครองดีกว่าใช้อัตตาธิปไตย 4) พระสังฆาธิการหลักหนีไม่พ้นในเรื่องของอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือกระทำการกิจการหน้าที่การงานที่ไม่ผิดต่อกฎหมาย แต่การที่พระสังฆาธิการบางรูปที่ผ่านมาใช้สิทธิและเสรีภาพในทางที่ผิด เช่น ไปเป็นแกนนำในการประท้วงรัฐบาล อันสร้างให้เกิดความแตกแยกในสังคม อันนี้ผิดทั้งกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องตระหนักตัวนี้ให้ดี

เอกสารอ้างอิง

การเมือง ชาวทั่วไป. หนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก. (วันที่ 14 มีนาคม 2553).

การเมือง. คอลัมน์เปิดปุมหลวงปู่พุทธอิสระ. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (วันที่ 15 มกราคม 2557)

กีรุมิ กิตยาติศัย. (2556). *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล ลิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์. หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 1. วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ.*

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). สันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ: ความหมายและการประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน. ใน *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

นิติ ศรีพุทธา และ รอ.ทพญ.ดร.สุพัตรา จิตตเสถียร (2554). พระสงฆ์กับสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย กรณีศึกษา พระสงฆ์อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก.*

พรภิรมณ์ ศรีทองคำ และ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. (2558) ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในตำบลบ้านช้าง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2(2), 12.*

รัฐ กันภัย. (2558). การสื่อสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล เขตจังหวัดภาคตะวันตกตอนล่าง. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.*

วิโรจน์ แสนเพชร. (2554). บทบาททางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.*

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. (2555). *พระนิพนธ์พงศาวดารเรื่อง ไทยรบพม่า.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ. ฉบับมติชน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช. *คำสั่งมหาเถรสมาคม.* ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ 83 ตอนที่ 3. ม.ป.ป

สัญญา เคนาภูมิ. (2559). การตัดสินใจทางการเมืองแบบวิถีประชาธิปไตย : แนวคิดและรูปแบบลักษณะ. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 33 (2), 91.*

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. (2547). *ข้อมูลสารสนเทศ.* กรุงเทพฯ: อำนาจเจริญการพิมพ์.

สุรีย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ. (2555). *พระพุทธกิจ 45 พรรษา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่ บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด.

David Easton. (1960). *The Political System*. New York: Alfred A. Knoff.

Lasswell, D. Harold and Kaplan, Abraham. (1970). *Power and Society*. New Haven : Yale University.

Ranney, Austin. (1962). *The Governing of Men*. New York: Holt. Sill, D.L.

Wolin, S. (1960). *Politics and Vision: Continuity and Innovation in Western Political Thought*. New Jersey: Princeton.